جوانترین خۆکوشتن

له شیعری ئێوارەیەک بۆ خۆکوشتن-ی بەرزان هەستیار

ئارام سدیق

مرۆڤ لەسەرەتای بوونیەوە هەمیشە دژی ئەو شتانە بووە کە کۆتایی بە بوونی دەهێنن و هەمیشە ویستویەتی نەمری بۆ خۆی دەستەبەر بکات (مەبەستم لە نەمری راڤە کردنیەتی بە چەندین واتای جیا جیا کە ئێرە شوێنی باسکردنی نییە)، بەڵام مرۆڤ لەگەڵ ئەوەی لە زۆرێک لەم هەوڵانەدا شکستخواردوو بووە، بەڵام ئەگەرچی تا رادەیەکی کەمیش بێت توانیویەتی پەی بە پەنهانەکانی بوون و گەردوون بەرێت و لەرێی کەشفکردنی بووەکانیتری گەردوونەوە بوونی خۆی کەشف بکات، ئەم هەوڵە بەردەوامانەی مرۆڤ بە ژیاندۆستییەوە ببەستینەوە دەبینین لە بەرامبەر ئەمانەشدا زۆرێک لە مرۆڤەکان لە بوونی خۆیان نارازین و ئەم نارازیبوونەش سەرەتای بیرکردنەوەی عەدەمیانە و گەشەکردنی غەریزەی مەرگدۆستیە لە ئینساندا. بێگومان هەموو دەزانین مرۆڤ کائینێکی ئاڵۆز و هەستیارە لەمەوە هەمیشە ئەو هەستەی هەیە کە دەبوایە شتەکانی دەوروبەری لە ئاستی باڵاتردا بوونایە و زیاتر لە خزمەتی ئەمدا بوایە، ئەم ناقایلبوونەی مرۆڤ بە بوون سەرەتای ئەو هاوکێشەیە کە "خۆکوشتن" دروستی دەکات و مرۆڤ بەر لەوەی سروشت مەرگی پێ رەوا ببینێت خۆی مەرگ بە خودی خۆی ڕەوا دەبینێت و ژیانی فانی بەجێدەهێڵێت و بەرەو نادیار دەکەوێتەرێ

دەکرێت لەم سەرەتایەوە قسە لەسەر شیعری (ئێوارەیەک بۆ خۆکوشتن)ی بەرزان هەستیاری شاعیر بکەین، ئەگەر سەرەتا قسەیەک لەسەر ئەزموونی شیعری شاعیر بکەین دەبینین شاعیر لە هەشتاکانەوە دەنوسێ و وەکو دەنگێکی نوێی نەوەدەکان خۆی بە خوێنەران ناساند و ئەوەندەی من ئاگاداربم شاعیر لە دیوانی (نەوەیەک پیرە منداڵ)ی وەکو ئەزموونی قۆناغێکی بڵاوکردەوە، بەڵام پاشان لەساڵی (2005)دا دیوانی (بەتەنیشت فەنابوونەوە)ی چاپکرد کە ئەم

ئەزموونەی بەرزان ئەزموونێکی نوێ و سەرکەوتوتری ئەم شاعیرە بوو. شاعیر لەم دیوانە نوێیەیدا جیهانبینی شیعری فراوانترە و بە روئیایی نوێ و وێنەی جیاواز و تازەوە خوێنەر دەخاتە بەردەم ئیستاتیکای شیعری. بەهەر حاڵ لێرەدا ناچمە تەفاسیلی ئەو دیوانەی بەرزانەوە ئەوە هەڵدەگرم بۆ شوێنێکیتر، بەڵام ئەوەی گرنگە لێرەدا لێی بدوێم شیعری (ئێوارەیەک بۆ خۆکوشتن)ە. ئەم شیعرە ئەزموونێکی نوێی بەرزانە و پاش دیوانی (بەتەنیشت فەنابوونەوە) نوسراوە. ئەگەر سەرەتا لە ناونیشانی شیعرەکە بکۆڵینەوە دەبینێن چەمکی ناونیشان بەتەواوی گوزارشت لە نێو دەق دەکات و باڵادەستی تەواوی هەیە بەسەر دەقدا و هەردوو وشەی (ئێوارە) و (خۆکوشتن) بەکار هاتووە. ئێوارە رەمزە بۆ چەندین مانای جیاواز کە من مەبەستمە لە چەند مانایەکدا کە خزمەت بەم نووسینە دەکات باس بکەم. ئێوارە لە یەکێک لە ماناکاندا رەمزە بۆ بەیەکگەیشتن وژوانی نێوان دوو عاشق و گۆڕینەوەی رازەکانی یەکتری. هەروەها ئێوارە لە مانایەکیتریدا دەکرێت وەکو ئاوابوون و کۆتایی لێکیبدەینەوە وەکو ئەوەی کە رۆژ بەرەو ئاوابوون دەڕوات، بەڵام چەمکی (خۆکوشتن)یش بە هەمان چەشنی چەمکی (ئێوارە) دەکرێت چەندین راڤەی جۆراوجۆری بۆ بکرێت. ئێمە دەزانین خۆکوشتن دەیان بگرە سەدان هۆکاری جۆراوجۆری هەیە، بەڵام هۆکاری سەرەکی و دیاری کە زۆرترین کاریگەری هەیە بێئومێدی مرۆڤە بەرامبەر ژیان پێشهاتە جۆراوجۆرەکانی. لەم شیعرەشدا هەمان هۆکاری نائومێدی بۆتە هۆی ئەوەی بڕیار لەسەر خۆکوشتن بدرێ، نائومێدی لەوەی لە چاوەڕوانیدا هیچ رێگەچارەیەکیتر بەدی ناکرێت بۆیە بڕیاری لەسەر هەڵبژاردنی مەرگ داوە سەرەتا شاعیر دەنوسێت؛

هیچ ئەسەرێکت نییە

فریای بینینی ئەم خۆکوشتنە جوانەم ناکەویت

پێ راناگەیت ئەو خوێنە ببینیت،

ئەو خوێنەی لە ئارام گرتندا پیس بووە

وەکو دەبینین شاعیر باسی ئەو خۆکوشتنە دەکات کە خۆی دەکوژێ وە ئەو خۆکوشتنەش جوانە ئاخر جوانی خۆکوشتن لەکوێدایە؟! کەی خۆکوشتن جوان بووە؟ کە ئێمە دەزانین هەرگیز خۆکوشتن جوان نییە، بەڵام ئەمانە پرسیارن و شاعیر رووبەڕووی خوێنەری دەکاتەوە. شاعیر ئەو خۆکوشتنەی پێ جوانە، چونکە بڕیاری خۆ یەکلاییکردنەوەیە لە دژی چاوەڕوانی و چەکی دەستی دژی نەهاتی کەسی بەرامبەر (هەڵبژاردنی مەرگ)ە ئەو مەرگەی هەر ساتێک بێت بێپەروایانە دەبێتە میوانی هەمیشەی مرۆڤ. مەرگی خۆویست بەرەنگاربوونەوەی مرۆڤە دژی یاساکانی سروشت و تێکدانی ئەو یاسایانە. لێرەوە دەکرێت قسە لەسەر سروشتی مرۆڤ بکەین مرۆڤ ئەو بونەوەرە سەرکێشەیە کە دەیەوێت زۆرترین نهێنی ئەم گەردوونە کەشف بکات مەرگیش یەکێکە لەو نهێنیانەی مرۆڤ هەمیشە ویستوویەتی بەر لە هاتنی ئەزمونی بکات و رادەی چێژ و پەنهانەکانی تاقی بکاتەوە، ئەمە پەیامی فەلسەفی خۆکوشتنە، نەک ئەو هۆکارە سادانەی لەملا و لا باس دەکرێن من ئەو هۆکارانە رەت ناکەمەوە، بەڵام ئەو هۆکارانە هەڵگری راستیەکی رێژەیین، بەڵام دەکرێت هۆکاری سەرەکی خۆکوشتن ئەو خولیا لاشعورییەی مرۆڤ بێت بۆ ئەزمونکردنی پرۆسەی مەرگ.

دواتر شاعیر باس لەوە دەکات کە خوێنی جەستەی لە ئارام گرتندا پیس بووە. ئەمەش مانای ئەوەیە کە شاعیر ناتوانێ چیدی لە چاوەڕوانی کەسی بەرامبەردا ئارامبگرێ و ئەو ئارامگرتنە خوێنی جەستەی پیس کردووە. ئەمە ئاماژەکردنێکی جوانی شاعیرە بۆ وەسفکردنی چەمکی (چاوەڕوانی) دەیکات. شاعیردواتر دەنوسێت:

ئێوارەیەک لەنێو حەوشەیماڵەکەمدا

رێک بەرامبەر خۆرئاوابوون.

خوێنێک ئەڕێژم لە رەنگی یاقووت

لێرەشدا دیسان شاعیر باسی (ئێوارە و خۆرئاوابوون) دەکاتەوە و جەخت دەکات کە لەو ئێوارەیەدا خوێنی خۆی دەڕێژێ و مەرگ هەڵدەبژێرێت ئێوارە وەکو لەسەرەوە ئاماژەمان پێدا دەکرێت وەکو لێکدراوێک بۆ دوو مانا راڤەی بکەین مانایەک بۆ ژوان و مانایەک بۆ ئاوابوونی خۆر وەکو خۆی لەدواتردا باسی خۆرئاوابوون دەکات کە دەیەوێ لەگەڵ ئاوابوونی خۆردا ئەویش ژیانی خۆی ئاوابکات.

بەرزان لەم شیعرەدا تا دواپلەی بڕوا ئاوێتەی مەرگدۆستیە مەرگدۆستیەک کە شاعیر ئاواتەخوازە خۆی خوێنی خۆی بڕێژێ و ئەوەش دەدرکێنێ کە ئەم ساتی هەڵبژاردنی مەرگ دووبارە نابێتەوە هەتا دەڵێت:

ئەمە ئەو خۆکوشتنەیە....

وەکو قیامەت یەک جار روو ئەدات

ئەو خوێن بەربوونەیە

هیچ دەمارێک بەخۆیەوە نەبینیوە،

لەم خۆرنشینەدا

لەگەلڕ هاتنی تۆدا

لێزمەی خۆکوشتن داوەت ئەکەمە ماڵەکەم

لەگەلڕ دیارنەبوونی تۆدا

لەرزینی گوللەیەک گەرم ئەکەمەوە و

ئەویش داخبوونی من ئەکات بە سەهۆڵ

فرۆید لە کتێبی (تەوتەم و تابۆ)دا لەمەڕ مەرگ دەڵێت؛ "لەوانەیە مەرگ گەورەترین نەگبەتی بێت کە ڕوو لە کەسێک دەکات، کەواتە دەتوانین بگەینە ئەو دەرەنجامە کە ئەوە مافی مردووەکانە تاکو بۆیان دەکرێت لەچارەنووسی خۆیان

ناڕازی و توڕەبن".ئەمەش دیسان ئەوە روون دەکاتەوە کە مرۆڤ بە سروشتی خۆی رقی لە مەرگە مادام رقی لە مەرگە حەقی خۆیەتی بەرگری لێبکات و رقی لێبێتەوە، بەڵام لای بەرزان راستە رق لێبوونەوە لە مەرگ هەست پێدەکرێت، بەڵام بانگەشەیەکی مەرگدۆستیش سەتاپای شیعرەکەی گرتۆتەوە، ئێمە لەسەرەتادا لەسەر ئەم خاڵە وەستاوین و خۆسشی دەڵێت؛

دەمێکە شەونمی ئەم خۆکوشتنە..

تکاوەتە سەر گەڵاکانی هەناوم

مرۆڤ رقی لە مەرگە چونکە کۆتایی بۆ پرۆژە و پیلانەکانی داهاتووی دادەنێ، مردن دێت و سنورێک بۆ ئارەزووەکانی مرۆڤ دادەنێت، مەرگ هێڵێکی سورە لەبەردەم ئینساندا، بۆیە ئینسان رقی لێیەتی و ئەوەندەی بۆی بکرێت لەدەستی رادەکات و خۆی شێوەی مەرگ و شوێنی مەرگی خۆی هەڵدەبژێرێت.شاعیر دەنوسێت؛

دیار نەبوویت، من ئیتر ناتوانم

لەزەتی خۆکوشتن دوابخەم

ئیدی من نامەوێ

خۆم لە میوەی بەهەشتی...

ئەم مردنە بێبەش بکەم

دەبێ لێرەدا قسە لەسەر ئەوە بکەین کەچی وا لە مرۆڤ دەکات لەزەت لە خۆکوژی وەربگرێت بێگومان وەکو لە چەند شوێنێکی تریشدا ئاماژەم پێداوە یەکێک لە هۆکارەکانی خۆکوشتن بێهیوابوونە لە شتێک. ئەو شتەی شاعیر لێرەدا لێی بێهیوایە ژوانی یارەکەیەتی. ژوانێک کە زۆر بۆی تامەزرۆیە، بەڵام لەگەڵ هاتنی (ئەویتردا) شاعیر بڕیاری خۆ یەکلایکردنەوە دەدات کە ئەویش خۆکوژیە و

دەیەوێ لەزەت لە میوەی مەرگ ببینێت لەکۆتایی ئەم دەقەدا بەرزان دەنوسێت:

ناتوانم چاوەڕێت بکەم،

ئای کەسەکەم چەند بەتام بوو

ئەم ئێوارەیەم ئاڵتر کەیت

تاکو جوانتر خۆم بکوژم

لەم چەند دێڕەدا هەست دەکەین شاعیر لەوپەڕی بێئومێدیدایە و بەهاتنی (ئەویتریش) خۆکوژی هەررووودەدات، چونکە کات نەماوە بۆ ژیان و پێکەوەبوون، کات نەماوە بۆ عەشق و لێکئالان. بۆیە دەیەوێ جوانتر خۆی بکوژێت. ئەوەی دەمەوێ لەدواجاردا قسەی لەسەر بکەم ئەوەیە کە ریشەی ئەم مەرگدۆستییە لای بەرزان رەنگدتنەوەی لە چەندین دەقی تریشدا هەبووە بە تایبەتیش دەقی (مردن لێرە وایەقوربان، مەرگی جیهانی یەکەم)دا، بەڵام دەبێ نکوڵی لەوەش نەکەین شیعر ئەو پاڵنەرەیە کە تەواوی هەست و ئارەزووە خەفەکراوەکانی مرۆڤ دەنوێنێ. شیعر ئازادییە، نەک بەو مانایەی دەلالەت لە قوڵایی ناخ دەکات کە وەک رووکار بەرجەستە بێت کەوا لە کەبتکراوەکان دەکات بەئازادی تەعبیر لە خۆیان بکەنەوە.لەم شیعرەشدا بەرزان زۆر ئازادانە و گوزارشتی لەو چرکانە کردووە کە چاوەڕوانی (بەرامبەر) دەکات. ئەمە دەمانگەیەنەتە ئەوەی بەرزان لە ریزی شاعیرە راستگۆکاندا ناوزەد بکەین. راستگۆیی بەو مانایەی کە رتوشی ئیحساسەکانی ناخی خۆی ناکات، ئەو ئیحساسانەی زۆرێک لە تاکی کورد پێی شەرمە باسی بکات.